

3. Гуманітарні технології : конспект лекцій / за ред. В. В. Різуна. К. : Видавничий дім «KM Academia», 1994. 60 с.

4. Коновал Л. В. Інформаційна потреба: сутність та дефініції. *Місце і роль бібліотек у формуванні національного інформаційного простору* : матеріали Міжнар. наукової конференції Київ, 21–23 жовтня 2014 р. URL: <http://conference.nbu.gov.ua/report/view/id/350> (дата звернення: 14.12.2024).

5. Прокопенко Л. С. Інформаційна потреба. Українська бібліотечна енциклопедія. URL: <https://ube.nlu.org.ua/> (дата звернення: 15.12.2024).

6. Культуротворчі виміри людини в сучасному універсумі: колект : монографія / [І. В. Вернудіна, В. П. Драпогуз, Т. К. Гуменюк, Л. П. Саракун та ін.] ; за ред.. М. М. Бровка. Київ : Видавництво Ліра-К, 2019. 380 с.

7. Савчук Н. М. Техніка пропаганди засобів масової інформації в умовах воєнного стану. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія : Філологія. Журналістика*. Том 33 (72), № 6. Ч. 2, 2022. С. 199–203.

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-517-4-11>

RESPONSIBLE POLITICS AND POLITICAL RESPONSIBILITY: COMMON CHARACTERISTICS AND MAIN DIFFERENCES

ВІДПОВІДАЛЬНА ПОЛІТИКА І ПОЛІТИЧНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ: СПІЛЬНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ ТА ОСНОВНІ ВІДМІННОСТІ

Holovchuk Yu. M.

*Postgraduate student at the Department
of Political Institutions and Processes
Vasyl Stefanyk Precarpathian National
University
Ivano-Frankivsk, Ukraine*

Головчук Ю. М.

*аспірант кафедри політичних
інститутів і процесів
Прикарпатський національний
університет імені Василя Стефаника
м. Івано-Франківськ, Україна*

Феномен відповідальної політики являє собою певну сукупність дій або рішень інституцій, що наділені владними повноваженнями, а також управлінських механізмів, які спрямовані на забезпечення ефективного управління в інтересах суспільства з урахуванням наявних соціальних, економічних, етичних, чи екологічних факторів. Як явище,

відповідальна політика є ключовим індикатором ефективного врядування, яке базується на дотриманні прав людини, етиці людських взаємовідносин, прозорості в ухваленні політичних рішень та підзвітності суб'єктам політичного процесу, котрі делегували свої повноваження вибраним представникам.

Головними цілями феномену відповідальної політики є підвищення довіри до інститутів влади, забезпечення ефективності державного управління та врахування етичних, соціальних і екологічних аспектів у процесі прийняття рішень.

Відповідальна політика суб'єктів політичного процесу формується на основі таких базових складових як: верховенство права, що гарантує захист прав і свобод громадян та забезпечує рівність всіх перед законом; прозорість і підзвітність, які забезпечуються завдяки наявності в суспільстві механізмів контролю громадськості за представниками органів державної влади та місцевого самоврядування, а також через фактори обов'язкової публічної звітності останніх.

В демократичних державах з провідною роллю верховенства права працюють закони, функціонують державні й суспільні інституції та відповідні процедури, які покликані притягати до політичної відповідальності тих суб'єктів державної влади, які не виконують покладених на них обов'язків чи суперечать реалізації делегованих їм повноважень. Відповідно до цього і формується явище політичної відповідальності.

Суть соціальної відповідальності держави виходить з контексту призначення самої держави. Тобто, це означає всеохопне забезпечення рівності та соціально-економічних прав для всіх громадян [3].

Соціальна відповідальність – важливий елемент взаємовідносин суб'єктів політичного процесу, індивідів і суспільства загалом. Вона регулює поведінку індивідів відповідно до вимог суспільства, а держави – відповідно до запитів індивіда. У випадку порушення цих норм, сторони повинні нести відповідальність. Доволі часто науковці, даючи визначення соціальної відповідальності, висвітлюють лише ті риси, які розкривають моральну, політичну або інші види відповідальності, ігноруючи площину публічного управління та суспільних відносин [1, с. 31].

Важливими складовими соціального середовища, які чинять вагомий вплив на феномен відповідальної політики, є зокрема суспільний і державний устрій, система економічних, політичних, соціальних і духовних відносин, яка існує в суспільстві, рівень політичної культури, структура політичної свідомості суспільства. Адже кожне суспільство характеризується властивою лише йому системою та ієрархією цінностей, які не лише зумовлюють життя окремої людини,

а й спроможні трансформувати розрізнене населення в народ з усіма розвиненими ознаками цивілізованості [4, с. 172].

В той же час, наявні в суспільстві політичні ідеї – це уявне суб'єктивне бачення людьми тих чи інших явищ, станів що, власне, і формують відповідний рівень відповідальної політики в державі. Тобто, це означає, що "ідеї завжди відрізняються від реальності, вони лише окреслюють бажання людини, спонукають її до дії з метою реалізації ідей, їх перетворення на реально існуючі цінності" [2, с. 78].

Основні відмінності між феноменом відповідальної політики та явищем політичної відповідальності полягають у контексті їх використання в суспільстві, та поставлених акцентах.

Відповідальна політика є підходом до управління державою або суспільними справами, який базується на етичних, правових та соціальних принципах. Вона орієнтована на довгостроковий результат і управлінські рішення приймаються тут з урахуванням їхніх наслідків в майбутньому. Для неї повинен існувати пріоритет загального суспільного блага, де інтереси суспільства чи громади повинні бути вище за особисті чи які-небудь партійні інтереси. Дотримуючись її принципів, політики мають діяти відкрито, щоб суспільство мало змогу зрозуміти те, як і чому ухвалюються ті чи інші рішення. В той же час, політичні й управлінські рішення мають відповідати моральним нормам і принципам.

Що стосується політичної відповідальності, то вона являє собою обов'язок політиків та державних діячів відповідати за свої дії, рішення або бездіяльність перед суспільством, законом або інституціями. Зокрема, це відбувається через принцип юридичної відповідальності, тобто відповідальності перед законом за проступки, корупцію, зловживання владою чи інші правопорушення. Іншим фактором такої відповідальності є політична підзвітність, як наприклад, можливість втратити займану посаду через недовіру виборців, парламентарів чи інших державних органів.

Політика – це реалізація певної стратегії суспільного розвитку. Політична діяльність повинна базуватися на довгострокових стратегіях розвитку і бути послідовною. З реалізацією політичної відповідальності в державному управлінні пов'язана також і моральна відповідальність. Це доволі закономірно, адже дії суб'єкта політичного процесу повинні мати моральну основу й значною мірою визначатися моральними принципами. Саме тому, що мораль і політика – взаємопроникні і тісно пов'язані між собою явища, вони не можуть діяти ізольовано й відчужено, не порушуючи цілісності один одного. А якщо відповідальна політика також ґрунтується на принципах моралі, то і вона буде пов'язана з тією ж відповідальністю

В підсумку, між відповідальною політикою і політичною відповідальністю є як і спільні, так і відмінні риси. Відповідальна політика акцентує увагу на процесі прийняття та реалізації рішень, орієнтованих на благо суспільства. А політична відповідальність стосується оцінки наслідків цих рішень і притягнення до відповідальності за негативні результати або наявні порушення.

Література:

1. Антонова, О. Соціальна відповідальність держави як громадської організації та виконання нею зобов'язань в системі публічного управління та суспільних (громадських) відносин. *Аспекти публічного управління*, 12 (3), 30–35. 2024. URL: <https://doi.org/10.15421/152434> (Дата звернення: 8.12.2024).
2. Головатий М. Ф. Політична психологія : навчальний посібник. Київ : МАУП, 2001. 136 с.
3. Загальна декларація прав людини. (1948). Організація Об'єднаних Націй. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015#Text (Дата звернення: 8.12.2024)/
4. Мачуський В. В. Політичне виховання і політична мораль в Україні *Відповідальна політика в сучасній Україні: ілюзії та реалії* : монографія / за ред. О. М. Майбороди. Київ : Інститут політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2021. 252 с.